

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 199. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359007280/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

mørke Kroge. Lad den, som har Lyst, tage Tingene fra den Side, det er ikke min Sag. Som den, der vil botanisere, maa gribe om Brændenælder saavel som om Roser, saaledes maa den, der vil studere Literaturen, vænne sig til med Naturforskerens og Lægens uforfærdede Øje at se alle Former af Menneskevæsenet i deres Forskellighed og deres indre Sammenhæng. Om Planten stikker eller dufter, gør den ikke mere eller mindre interessant; men Botanikerens rolige Interesse parrer sig gerne og let med den rent menneskelige Glæde ved Blomsternes Skønhed.

Idet jeg sjælegranskende følger de dybere Bevægelser i Literaturen fra Land til Land, forsøger jeg at sammenpresse det flydende Stof ved en Paavisning af, hvorledes det fra Tid til anden krystalliseres i en eller anden tydelig og fattelig Type. Overfor denne Bestræbelse frembyder dette Tidehverv af tysk Literatur en overordenlig Vanskelighed. Det Typiske lader sig næsten ikke paapege, fordi det netop er denne Poesis Ejendommelighed at være uden faste typiske Former. Den er ikke plastisk, men musikalsk. Den franske Romantik frembringer faste Skikkelser, den tyskes Ideal er ikke en Skikkelse men en Melodi, ingen enkelt Form men en uendelig Higen, og skal den benævne sin Længsels Genstand, vælger den Udtryk som «et hemmeligt Ord», «en blaa Blomst», «Skovensomhedens Trylleri». — Men disse Betegnelser er Stemningsudtryk, og til enhver Stemning svarer en bestemt Sindstilstand. Opgaven er at føre enhver Stemning, Følelse eller Længsel tilbage til den Gruppe af Tilstande, hvortil den hører. Tilsammen danner denne Gruppe en Sjæl. Og med en kraftigt udpræget Ejendommelighed staar en saadan Sjæl i Literaturen som Repræsentant for mange, der levede uden selv at kunne skildre deres Væsen, men som genfandt deres Væsen i Skildringen. Saaledes vil maaske den Paavisning lykkes, at Karaktertypen ikke undslipper os, fordi Digteren giver sig til at male Landskab paa Landskab istedenfor at fremstille kraftige Personligheder, eller fordi han opløser sine Digte i den Grad i Musik, at han tilsidst kun bruger *Allegro* eller *Rondo* som Overskrifter, men at disse Landskabers ganske særegne Præg og Naturen af denne Ordmusik er et tydeligt Kendetegn paa en Sjæls-tilstand, der med tilnærmelsesvis stor Nøjagtighed lader sig bestemme.

I Indledningen til dette Værk er Planen udviklet for det Arbejde, jeg har foresat mig: jeg vil skildre Aarhundredets Lite-

raturbevægelse, den spirende og sligende Reaktion, først i dens Væsen, saa i dens Gang til dens Højdepunkt; jeg vil saa vise, hvorledes den mødes af det fra det forrige Aarhundrede kommende frisindede Pust, der svulmer til en Storm og kaster Modstanden over Ende. Ikke at det nittende Aarhundredes Frisind nogensinde er i fuld Overensstemmelse med det attendes; heller ikke saaledes at forstaa, som om Digtkunstens Former eller Videnskabens Ideer nogensinde har det foregaaende Aarhundredes Præg; hverken Voltaire, Rousseau eller Diderot, hverken Lessing eller Schiller, hverken Hume eller Godwin fejrer nogen Genopstandelse; men de bliver hævnede paa deres Modstandere.

I det Store og Hele betragtet er den tyske Romantik Reaktion. Som aandelig, poetisk-filosofisk Reaktion indeholder den ligefuldt talrige Spirer til ny Udvikling, utvivlsomme Frembringelser af den Fremskridtets Aand, der omdannende skaber Nyt, flyttende Skranker indvinder Jordsmon.

De ældre Romantikere begynder alle uden Undtagelse som Oplysningens Forkyndere og Talsmand. De indfører i den tyske Poesi en ny Tone og giver deres Værker en ny Farve, genopvækker desuden Folkevisernes, Folkæventyrenes og Folkehægerens Stemninger og Motiver. De virker fra først af befrugtende paa den tyske Videnskab; de germanistiske Studier, de historiske, folkebeskrivende og juridiske Forskninger, den romanske og indiske Filologi, de naturfilosofiske Systemer og Drømmerier faar deres oprindelige Indskydelse fra Romantiken. Poetisk har Romantikerne beriget deres Folks Stemmingsliv, om de end hyppigere har givet sygelige end sunde Stemninger Udtryk. Kritisk har de oprindeligt med Held tilstræbt Udvidelse af den aandelige Synskres. I Samfundslivet har de fra først af svoret al død Vedtægt i Forholdet mellem de to Køn et uforgængeligt Had. Religiøst har de bedste iblandt dem i deres første Ungdom arbejdet for Inderliggørelse af det Følelsesliv, som har det Oversanselige til Genstand. Politisk begyndte de, forsaavidt de ikke var ligegyldige, i Reglen som temmelig virkelighedsfjerne Republikanere; dog stræbte de trods deres Afsind efter at løfte og styrke den tyske Nationalfølelse.

Desværre fik deres Forfølgen af alle disse skønne Øjemed en sørgelig Udgang. Hvad der vil blive staaende gennem Tiderne af Tysklands Romantikere er ikke meget: nogle fremragende Oversættelser af A. W. Schlegel, nogle Digtninge af Tieck, en